

Phản ứng của phật tử Indonesia về cuộc chiến Mỹ-Iran: Cái nào quý giá hơn - dầu mỏ hay mạng sống con người?

ISSN: 2734-9195 11:10 15/05/2026

Đừng đổ thêm dầu vào lửa cho một thế giới vốn đã đang chìm trong hận thù. Mỗi lần bạn chia sẻ nội dung lan truyền sự thù hận - chống lại bất kỳ bên nào - bạn đang góp phần làm cho ngọn lửa bùng cháy dữ dội hơn.

Tình hình chiến sự giữa Mỹ-Iran, xung đột ở **Trung Đông** đã bùng phát từ ngày 28/02/2026. Đây là sự leo thang tàn khốc nhất ở Trung Đông kể từ năm 2003. Indonesia, một quốc gia đông dân thứ 4 thế giới (sau Ấn Độ, Trung Quốc và Hoa Kỳ), với hơn 280 triệu người (cập nhật đến 2024-2025), tác động của cuộc chiến lan rộng ra xa cách đó hàng nghìn km. Giá dầu thô tiếp tục biến động mạnh, với dầu WTI của Mỹ có thời điểm dao động quanh mức 94 - 95 USD/thùng, trong khi dầu Brent thường xuyên vượt mốc 100 USD/thùng. Đồng rupiah đã suy yếu xuống gần 17.000 rupiah/đô la.

Theo dữ liệu cập nhật đến tháng 5/2026, thị trường chứng khoán **Indonesia** trải qua những biến động mạnh và IHSG (Jakarta Composite Index) ghi nhận mức

giảm đáng kể sau khi đạt đỉnh cao kỷ lục vào đầu năm nay. Tính đến đầu tháng 5/2026, chỉ số này đã ghi nhận mức giảm mạnh, có thời điểm được ghi nhận giảm hơn 17% trong năm, trở thành một trong những thị trường có hoạt động kém nhất châu Á. Một số nguồn dữ liệu khác ghi nhận mức giảm YTD là 19,65%. Trong khi đó, giới trẻ Indonesia - phải vật lộn với khủng hoảng sức khỏe tinh thần, với 34,9% thanh thiếu niên báo cáo ít nhất một vấn đề về sức khỏe tinh thần - đang phải đối mặt với làn sóng lo lắng mới do liên tục lướt tin tức tiêu cực gây ra.

Giữa sự hỗn loạn này, những triết lý đạo Phật 2.600 năm tuổi mang đến một số nhận thức quý giá cho diễn ngôn hiện đại: một phân tích cấu trúc về nguyên nhân của chiến tranh, và một con đường ứng dụng thực tiễn dành cho những người đang sống trong góc khuất của nó.

11 ngày chiến tranh: Chiến dịch “Cơn Thịnh nộ dữ dội” (Operasi Epic Fury) đã thay đổi Trung Đông như thế nào?

Cuộc chiến này không bùng phát đột ngột. Nó diễn ra sau một năm leo thang, bắt đầu một loạt các cuộc đàm phán giữa Iran và Hoa Kỳ vào ngày 12/04/2025 đã thất bại và Chiến dịch “Sur tử Trỗi dậy” (Operasi Rising Lion), được Israel phát động vào ngày 13/06/2025, là một cuộc tấn công quân sự quy mô lớn nhằm vào các mục tiêu hạt nhân và quân sự chủ chốt của Iran để ngăn chặn mối đe dọa từ chương trình làm giàu uranium. Vào đêm 21-22/06/2025, Hoa Kỳ đã thực hiện các cuộc tấn công quân sự phối hợp nhằm vào các cơ sở hạt nhân trọng yếu của Iran tại Fordow, Natanz và Isfahan.

Iran trả đũa bằng hơn 550 tên lửa đạn đạo và hơn 1.000 máy bay không người lái tự sát, tấn công các trung tâm dân cư, một bệnh viện và ít nhất 12 địa điểm quân sự, năng lượng và chính phủ. Vào ngày 24-25/06/2025, tình hình Trung Đông biến động mạnh khi thỏa thuận ngừng bắn chấm dứt “Chiến tranh 11 Ngày” giữa Iran và Israel có hiệu lực, đồng thời Quốc hội Iran đã thông qua dự luật đình chỉ hợp tác với IAEA, dữ liệu làm giàu uranium biến mất và hơn 400 kg uranium làm giàu 60% không bị phát hiện.

Các cuộc biểu tình lớn nhất tại **Iran** kể từ năm 1979 đã bắt đầu vào ngày 28/12/2025, xuất phát từ cuộc khủng hoảng kinh tế nghiêm trọng, đồng tiền sụp đổ và lạm phát cao, nhanh chóng lan rộng ra toàn quốc, phản đối chính phủ Cộng hòa Hồi giáo và tạo ra thách thức lớn đối với chế độ, sau đó bị đàn áp dã man, dẫn đến hàng nghìn người thiệt mạng và đẩy nhanh sự bình phát chiến

tranh. Tối hậu thư 10 ngày của Tổng thống Mỹ Donald Trump vào ngày 20/02/2026 đã bắt đầu đếm ngược đến ngày chiến tranh.

Ngày 28/02/2026, Israel và Hoa Kỳ đã phát động một cuộc tấn công phối hợp nhằm vào nhiều địa điểm khác nhau tại Iran. Chiến dịch này có mật danh là “Operasi Epic Fury”, triển khai máy bay ném bom tàng hình tầm xa của Mỹ B-2, có khả năng thực hiện các nhiệm vụ xuyên thủng các hệ thống phòng không tiên tiến để tấn công các mục tiêu quan trọng bằng vũ khí thông thường hoặc hạt nhân, B-1 Lancer, máy bay ném bom chiến lược siêu âm đa nhiệm tầm xa của Không quân Hoa Kỳ (USAF), Tên lửa Tomahawk là tên lửa hành trình tấn công mặt đất tầm xa, độ chính xác cao (khoảng 5m), do Mỹ sản xuất, có tầm bắn lên đến 2.400 km và tốc độ cận âm 880-885km. Đồng thời, Israel tiến hành Chiến dịch “Operasi Roaring Lion” (Tiếng gầm sư tử), đã tiêu diệt Lãnh tụ Tối cao Iran, Ayatollah Ali Khamenei (1939-2026), và khoảng 40 quan chức cấp cao, đã bị tiêu diệt trong các cuộc không kích vào dinh thự và văn phòng của ông tại Tehran trong ngày đầu tiên của chiến dịch.

Tính đến cuối tháng 3/2026 cho thấy Iran đã thực hiện các đợt trả đũa quy mô lớn nhằm vào **Israel**, với báo cáo cho thấy hơn 500 tên lửa đạn đạo và hàng nghìn UAV cảm tử đã được sử dụng, khoảng 2.000 máy bay không người lái đã tấn công Israel (40%) và các căn cứ của Mỹ ở Qatar, Bahrain, UAE, Kuwait, Iraq và Jordan (60%). Cuộc tấn công tập trung vào các mục tiêu quân sự và dân cư, đặt hệ thống phòng thủ của Israel và Mỹ dưới áp lực chưa từng có. Ngày 2 tháng 3 năm 2026, lực lượng Hezbollah có trụ sở tại Lebanon đã chính thức thông báo tham gia chiến sự, đánh dấu sự leo thang đáng kể trong khu vực bằng cách phóng một loạt tên lửa và máy bay không người lái (UAV) nhằm vào các vị trí của Israel, bao gồm cả khu vực Haifa. Israel đã phát động một cuộc tấn công tàn khốc vào Beirut, giết chết hơn 500 người, trong đó có 83 trẻ em. Tính đến ngày 10 tháng 3, Iran báo cáo 1.255 người chết và khoảng 10.000 người bị thương. Vào thời điểm ấy, tình hình căng thẳng tại eo biển Hormuz đang ở mức đặc biệt nghiêm trọng vào tháng 5/2026, khi Lực lượng Vệ binh Cách mạng Hồi giáo Iran (IRGC) đe dọa phong tỏa hoàn toàn tuyến hàng hải này, khiến hàng trăm tàu chở hàng (bao gồm hơn 150 tàu chở dầu/LNG) bị mắc kẹt.

“*Jayam veram pasavati - Chiến thắng sinh ra hận thù*” (Kinh Pháp Cú - Dhammapada 201) là một chân lý vượt thời gian mà đức Phật đã chỉ ra cách đây hơn 2.500 năm, mô tả sâu sắc tâm lý học và quy luật nhân quả của con người. Chiến dịch “*Sư tử Trỗi dậy*” (Operasi Rising Lion) của Israel vào tháng 6/2025 chỉ phá hủy một phần cơ sở hạ tầng hạt nhân của Iran, không giải quyết được xung đột cốt lõi mà còn khiến khu vực Trung Đông đứng trước nguy cơ bất

ổn gia tăng. Thay vì chấm dứt mối thù địch, cuộc chiến 12 ngày này làm bùng phát các đòn trả đũa liên tục, buộc Mỹ can thiệp và làm lộ rõ sự phụ thuộc của Israel vào an ninh khu vực.

Nền kinh tế Indonesia hấp thụ cú sốc

Đối với Indonesia, chiến tranh đã làm trầm trọng thêm tình hình kinh tế vốn đã mong manh của Xứ sở Vạn đảo này. Tình trạng phụ thuộc năng lượng của Indonesia, tính đến 2026, trong bối cảnh quốc gia này đang đối mặt với khủng hoảng nhiên liệu do căng thẳng địa chính trị. Indonesia tiêu thụ 1,7 triệu thùng dầu mỗi ngày, trong đó khoảng 50% là nhập khẩu, riêng Ả Rập cung cấp 38% lượng dầu thô nhập khẩu của Indonesia - tất cả đều phải đi qua eo biển Hormuz (một eo biển giữa Vịnh Ba Tư và Vịnh Oman, phía bắc là Iran, phía nam là Các Tiểu vương quốc Ả Rập Thống nhất và tỉnh Musandam, một lãnh thổ tách rời của Oman) hiện đang bị gián đoạn.

Đồng rupiah (IDR) Indonesia đã chịu áp lực mất giá trong đầu năm 2026, với tỷ giá USD/IDR có **xu hướng** tăng từ vùng 16.600-16.700 lên sát mức 17.000 IDR đối 1 USD trong giai đoạn tháng 1-3/2026, vào ngày 7 tháng 3 năm 2026, với MUFG ước tính có thể giảm xuống 17.400 (IDR nếu giá dầu duy trì ở mức 100 USD/thùng). Ngân hàng Trung ương Indonesia giữ nguyên lãi suất ở mức 4,75% giữa đà suy yếu của đồng rupiah (IDR) trong khi thực hiện “can thiệp mạnh” vào cả thị trường giao ngay và thị trường kỳ hạn, nhưng dự trữ ngoại hối đã giảm xuống mức thấp nhất trong ba tháng, chỉ còn 151,9 tỷ đô la Mỹ. Ngân sách quốc gia Indonesia vô cùng eo hẹp. Chính phủ Indonesia đã xây dựng ngân sách nhà nước năm 2026 dựa trên giả định giá dầu thô Indonesia (ICP) ở mức 70 USD/thùng. Tuy nhiên, trong bối cảnh giá dầu thế giới biến động, đặc biệt

khi vượt trên 100 USD/thùng vào tháng 3/2026, Indonesia đang phải đối mặt với áp lực lớn về thâm hụt ngân sách và trợ giá năng lượng. Ngày 9 tháng 3 năm 2026, giá dầu Brent đã có lúc tăng vọt lên sát mức \$119,50 - 139 USD/thùng (tùy thời điểm trong ngày) do lo ngại gián đoạn nguồn cung từ Nga. Sau đó, giá dầu đã hạ nhiệt và ổn định trở lại quanh mức \$94 - 100 USD/thùng vào cuối tháng 3 và đầu tháng 4 năm 2026, mỗi đô la vượt quá mức dự kiến sẽ khiến chính phủ phải trợ cấp thêm 6,7 nghìn tỷ rupiah (IDR) Indonesia. Theo ước tính của CELIOS, nếu giá dầu duy trì ở mức 100 đô la một thùng, gánh nặng ngân sách bổ sung có thể vượt quá 500 nghìn tỷ rupiah (ICP) Indonesia - chưa kể khoản trợ cấp năng lượng trước chiến tranh đã được dự kiến ở mức 381 nghìn tỷ rupiah (ICP) Indonesia.

Chỉ số tổng hợp Jakarta (JCI), chỉ số chứng khoán chính của Sở Giao dịch Chứng khoán Indonesia (IDX) đang chịu áp lực từ nhiều phía. Vào cuối tháng 1 năm 2026, chỉ số này đã giảm mạnh 11,5%, chạm mức thấp kỷ lục. Vào đầu năm 2026, thị trường tài chính Indonesia đã trải qua một cú sốc lớn khi tổ chức cung cấp chỉ số **toàn cầu** MSCI cảnh báo có thể hạ xếp hạng quốc gia này từ nhóm "thị trường mới nổi" (Emerging Market) xuống "thị trường biên giới/cận biên" (Frontier Market), tiếp theo là việc Moody's và Fitch Ratings (hai trong ba tổ chức xếp hạng tín dụng quốc tế lớn nhất thế giới (cùng với S&P Global Ratings), chuyên đánh giá khả năng trả nợ của chính phủ và doanh nghiệp) cắt giảm triển vọng tín nhiệm của Indonesia xuống mức "tiêu cực" (Negative) vào đầu năm 2026 phản ánh lo ngại gia tăng về rủi ro tài khóa và chính sách của quốc gia này. Cuộc chiến với Iran càng làm trầm trọng thêm tình hình: vào ngày 9 tháng 3, Chỉ số tổng hợp Jakarta (JCI) đã giảm xuống còn 7337 điểm, giảm hơn 13% so với đầu năm 2026.

Tổng thống Indonesia, Prabowo Subianto đã chính thức bày tỏ sẵn sàng làm trung gian hòa giải giữa Mỹ và Iran nhằm giảm căng thẳng tại Trung Đông. Bộ Ngoại giao Cộng hòa Indonesia (tiếng Indonesia: Kementerian Luar Negeri Republik Indonesia) kêu gọi các bên kiềm chế, ưu tiên đối thoại và khẳng định sẵn sàng tạo điều kiện cho các cuộc đàm phán nếu được cả hai bên chấp thuận. Ngày 3/3/2026 tại Phủ Tổng thống ở Jakarta, Tổng thống Indonesia, Prabowo Subianto đã chủ trì cuộc chiến lược quan trọng để ứng phó với tình hình bất ổn toàn cầu với cựu tổng thống Susilo Bambang Yudhoyono, cựu tổng thống Indonesia Joko Widodo, các ngoại trưởng, các chính trị gia và quan chức để thảo luận về kế hoạch dự phòng kinh tế. Cơ quan Thống kê Indonesia (BPS) được công bố vào tháng 3/2026, lạm phát hàng năm của Indonesia trong tháng 2/2026 đã tăng vọt lên mức 4,76% so với cùng kỳ năm ngoái (YoY) - lạm phát tháng 3/2026 cho thấy áp lực lên nền kinh tế Indonesia khi CPI tăng lên mức cao nhất kể từ đầu năm 2023, vượt xa phạm vi mục tiêu 1,5-3,5% của Ngân

hàng Trung ương Indonesia. Sự gia tăng này thường xuất phát từ giá lương thực và năng lượng, đòi hỏi các chính sách thắt chặt để ổn định đồng rupiah (IDR) Indonesia.

Thế hệ nghiên xem tin tức tiêu cực và nỗi lo lắng sau màn hình

Dữ liệu kinh tế phản ánh một khía cạnh của tác động. Tác động tâm lý - mặc dù khó nhận biết rõ ràng và khó đo lường hơn, nhưng không kém phần thực tế - có thể gây ảnh hưởng lâu dài hơn với 70 triệu thanh niên Indonesia.

Nghiên cứu ở Indonesia cho thấy một vòng luẩn quẩn đang gia tăng nhanh chóng trong số 191,4 triệu người dùng mạng xã hội: lo lắng dẫn đến căng thẳng hơn, từ đó dẫn đến việc tìm kiếm thông tin trên mạng nhiều hơn. Tổng quan về các nghiên cứu và xu hướng nổi bật liên quan đến JMIR Mental Health (tạp chí khoa học uy tín về sức khỏe tâm thần kỹ thuật số) và các báo cáo sức khỏe tinh thần năm 2025 đã xác nhận rằng vòng luẩn quẩn này diễn ra hàng ngày - việc tiếp xúc với tin tức xung đột báo hiệu sự gia tăng lo lắng vào ngày hôm sau. Một trong sáu người trên toàn cầu cho thấy dấu hiệu tiếp thụ tin tức quá mức, đặc biệt là tin tiêu cực, đang trở thành vấn đề sức khỏe tinh thần toàn cầu, gây ra căng thẳng, lo âu và thậm chí trầm cảm.

Các báo cáo gần đây (đầu năm 2026) cho thấy Indonesia đang đối mặt với những thách thức lớn trong việc ứng phó với các cuộc **khủng hoảng**, đặc biệt là thiên tai và quản lý rủi ro môi trường, với một số phân tích cho rằng khả năng ứng phó còn hạn chế. Khảo sát Sức khỏe Tinh thần Thanh thiếu niên Quốc gia

Indonesia (I-NAMHS) (công bố năm 2022) cho thấy một bức tranh đáng báo động về sức khỏe tinh thần của giới trẻ tại Xứ sở vạn đảo này, 26,7% thanh thiếu niên Indonesia mắc chứng rối loạn lo âu - chẩn đoán sức khỏe tinh thần phổ biến nhất trong nước.

Bộ trưởng Bộ Y tế Indonesia, Budi Gunadi Sadikin tiết lộ rằng phát hiện khoảng 10% trong tổng số trẻ em được tầm soát (khoảng 7-10 triệu thanh thiếu niên) có dấu hiệu mắc các vấn đề sức khỏe tinh thần, chủ yếu là rối loạn lo âu và trầm cảm. Tuy nhiên, chỉ có 2,6% thanh thiếu niên gặp vấn đề sức khỏe tinh thần tìm kiếm sự trợ giúp chuyên nghiệp. Trong khi trung bình người Indonesia dành 3 giờ 17 phút mỗi ngày cho mạng xã hội, nhưng cơ sở hạ tầng cho hành vi lướt tin tức tiêu cực trên diện rộng đã hoàn toàn được thiết lập.

Nghiên cứu của Liên minh Toàn cầu về Sức khỏe Tinh thần Thanh thiếu niên của UNICEF (Global Coalition on Youth Mental Health) báo cáo rằng sáu trong mười thanh niên thuộc thế hệ Z cảm thấy choáng ngợp trước các sự kiện hiện tại, ảnh hưởng đến sức khỏe tinh thần, hạnh phúc và khả năng tự chủ của họ. Các nghiên cứu từ các nhà tâm lý học phát triển và các báo cáo xã hội học gần đây, bao gồm báo cáo của Center for Scholars & Storytellers tại UCLA (2024-2025), đã chỉ ra rằng thanh niên thế hệ Z (sinh khoảng 1997-2012) thực sự coi trọng sự an toàn (đặc biệt là an toàn tâm lý và cảm xúc) hơn các yếu tố khác như danh tiếng hay sự nổi tiếng và *“tiếp xúc kéo dài với nỗi sợ hãi và sự bất an có liên quan đến tỷ lệ lo âu, trầm cảm và thậm chí cả các vấn đề sức khỏe thể chất gia tăng”*.

Trong khuôn khổ tâm lý học Phật giáo, điều này được gọi là sự trỗi dậy của vọng tưởng (papañca) - hoạt động tinh thần bị chi phối bởi nỗi sợ hãi và sự bất an - phóng dật, lo âu (uddhacca-kukkucca) một trong Năm chướng ngại (hay năm triền cái - nīvaraṇa) trong Phật giáo là năm trạng thái tâm lý tiêu cực, gây cản trở sự tỉnh thức, làm tâm trí trì trệ và ngăn cản việc đạt được định tâm (samādhi) cũng như trí tuệ. Giải pháp mà truyền thống này đề ra không phải là né tránh thông tin, mà là chuyển đổi mối quan hệ của chúng ta với thông tin.

Đức Phật dạy gì khi quân đội tập hợp bên bờ sông?

Câu chuyện Đức Phật dạy khi quân đội tập hợp bên bờ sông liên quan đến sự kiện Ngài can ngăn cuộc chiến tranh giữa hai bộ tộc Sākya và Koliyā tranh giành nước sông Rohini. Khi hai quân đội đã sẵn sàng giao chiến, đức Phật đã hiện thân ở giữa và thuyết giảng về hòa bình, sự vô giá của sinh mạng so với vật chất.

Những luận giải trong kinh điển Phật giáo về chiến tranh vô cùng sâu sắc, một điều hiếm thấy trong các cuộc thảo luận hiện đại - vượt lên trên sự lên án về mặt đạo đức, đưa ra một phân tích mang tính cấu trúc về cách thức bạo lực phát sinh và các giải quyết vấn đề một cách triệt để.

Câu kệ 5 trong phẩm Song Yếu (Yamakavagga) của Kinh Pháp Cú (Dhammapada), một trong những văn bản cốt lõi nhất của Phật giáo Nam truyền (Pali) với lời dạy về việc lấy tình thương hóa giải hận thù, khẳng định hận thù không bao giờ chấm dứt bằng hận thù mà chỉ có thể kết thúc bằng từ bi:

Na hi verena verāni, sammantīdha kudācanaṃ;

Averena ca sammanti, esa dhammo sanantano. (Câu 5)

Dịch:

Hận thù diệt hận thù,

Đời này không thể có.

Từ bi diệt hận thù,

Là định luật ngàn thu.

Dùng oán thù đáp lại oán thù chỉ làm hận thù sâu sắc thêm, không bao giờ chấm dứt được. Chỉ có tình thương (từ bi), sự tha thứ mới hóa giải được hận thù và mang lại bình an, đây là quy luật tự nhiên, vĩnh cửu. Câu kệ trước đó đã phân tích cơ chế tâm lý của nó. Bài kệ số 3 trong Kinh Pháp Cú (Dhammapada), thuộc phẩm Song Yếu (Yamaka Vagga):

Hấn mắng tôi, đánh tôi,

Hấn hạ tôi, cướp tôi,

Ai ôm niềm hận ấy,

Hận thù không thể nguôi.

Bài kệ nhấn mạnh rằng việc ôm giữ hiềm hận, thù ghét đối với những người đã gây tổn thương cho mình chỉ làm cho hận thù kéo dài dai dẳng, không bao giờ chấm dứt.

Bài kệ Pháp Cú, câu 201:

Chiến thắng gây thù hận,

Thất bại chuốc khổ đau,

Từ bỏ mọi thắng bại,

An tịnh liền theo sau.

Bài kệ này nhấn mạnh rằng chiến thắng thường gieo rắc hận thù, trong khi thất bại mang lại khổ đau. Đức Phật dạy rằng hạnh phúc đích thực đến từ việc buông bỏ mong cầu thắng bại để đạt được tâm an tịnh.

Kinh Chuyển Luân Thánh Vương Sư Tử Hống (Cakkavatti-Sīhanāda Sutta - DN 26) trong Trường Bộ Kinh là một bản văn quan trọng, kết hợp giữa **triết học lịch sử**, xã hội học và đạo đức Phật giáo. Kinh giải thích sự thăng trầm của nhân loại dựa trên nền tảng đạo đức, đưa ra một phân tích sâu sắc về cách các xã hội cổ đại rơi vào chiến tranh. Kinh Cakkavatti-Sīhanāda (Trường Bộ Kinh 26) mô tả chuỗi suy đồi xã hội bắt đầu khi người cai trị không lo cho người nghèo. Nghèo đói lan rộng dẫn đến trộm cắp, nhà nước đáp trả bằng án tử hình; người dân tự trang bị vũ khí; giết người trở nên phổ biến; từ đó phát sinh bạo lực, dối trá, suy đồi đạo đức và tuổi thọ giảm sút. Bài kinh nhấn mạnh tầm quan trọng của việc bố thí và hỗ trợ người nghèo để ngăn chặn sự tha hóa. Chu kỳ này lên đến đỉnh điểm trong *“khoảng thời gian dùng kiếm”* (interval pedang) nơi con người *“săn đuổi lẫn nhau như con mồi”* (saling memburu seperti binatang buruan). Tương đồng với chu kỳ trong xã hội hiện đại - bất bình đẳng kinh tế dẫn đến bất ổn, điều này đáp trả bằng vũ lực trừng phạt, dẫn đến sự gia tăng vũ khí và bạo lực - thật đáng kinh ngạc.

Đức Phật đã đích thân can thiệp vào các cuộc xung đột. Ví dụ nổi tiếng nhất là sự kiện tranh chấp sông Rohini là một trong những câu chuyện nổi tiếng nhất trong lịch sử Phật giáo về chủ đề hòa bình, bất bạo động và quản lý tài nguyên. Vào thời điểm đó, hạn hán đang hoành hành, và hai bộ tộc Sākya và Koliyā tranh giành nước con sông Rohini dẫn đến đánh nhau, đức Phật đã đến hòa giải.

Đức Phật đến hiện trường, đứng giữa hai bên đang tranh chấp và đặt một câu hỏi sắc bén: *“Nước hay mạng sống con người, cái nào quý giá hơn?”* (Manakah yang lebih berharga - air atau nyawa manusia?) Cả hai bên đều hạ vũ khí. 250 thanh niên của mỗi bên tranh chấp sau đó đã xuất gia theo đạo Phật không chỉ để giải thoát cho chính mình mà còn vì lợi ích cho hết thảy mọi loài chúng sinh.

Khi vua Ajātasattu (A Xà Thế), một trong những vị quốc vương nổi tiếng và hùng mạnh nhất của vương quốc Magadha (Ma Kiệt Đà), lên kế hoạch tấn công liên minh Vajji, một liên bang cộng hòa quý tộc cổ đại hùng mạnh ở Đông Bắc Ấn Độ (Bihar ngày nay), tồn tại thế kỷ thứ VII-VI đến thế kỷ IV trước Tây lịch), Đức Phật

đã đáp đáp lại một cách gián tiếp đáng quan tâm. Thay vì thuyết giảng về bất bạo lực, Ngài hỏi Tôn giả Ānanda liệu những liệu người Vajji có còn duy trì bảy điều kiện để có cuộc sống an lành hay không?

Đức Phật đã dạy về bảy điều kiện hưng thịnh (Thất bất thối pháp) (Sattaparīhāṇīyadhamma) giúp một **quốc gia**, cộng đồng vững mạnh, bền vững và tránh suy vong:

1) Thường nhóm họp bàn chính sự: Người trong nước thường xuyên hội họp, bàn bạc việc công với sự đồng đảo và đoàn kết.

2) Đoàn kết và hòa hợp: Khi hội họp thì hòa hợp, giải tán cũng hòa hợp, và cùng chung sức giải quyết việc quốc gia.

3) Tôn trọng luật pháp và truyền thống: Không tự ý ban hành luật mới trái với truyền thống tốt đẹp, không bãi bỏ luật pháp đã có, và thượng tôn pháp luật.

4) Kính trọng người lớn tuổi/hiền trí: Kính trọng, lắng nghe và làm theo lời dạy của các bậc trưởng thượng, bậc cao niên, người có kinh nghiệm và trí tuệ.

5) Bảo vệ phụ nữ và người yếu thế: Tôn trọng, bảo vệ phụ nữ, không dùng bạo lực hay ép buộc.

6) Tôn trọng tâm linh và tín ngưỡng: Tôn thờ các bậc đáng tôn thờ, giữ gìn các miếu miếu đền và các nơi tâm linh, không bỏ các lễ nghi chân chính.

7) Bảo vệ người tu hành và hiền tài: Kính trọng, bảo vệ các vị A-la-hán, các bậc tu hành đạo đức, tạo điều kiện cho người tài đức được đến và cư trú an toàn.

Bảy điều này nhấn mạnh đến yếu tố dân chủ, đoàn kết, thượng tôn pháp luật, đạo đức xã hội và văn hóa tâm linh.

Kinh Ví Dụ Cái Cưa (Kakacūpama Sutta - MN 21) là bài kinh thứ 21 trong Trung Bộ Kinh (Majjhima Nikāya), nổi tiếng với hình ảnh so sánh sâu sắc về lòng nhẫn nhục, từ bi tâm và cách giữ tâm an tịnh ngay cả khi đối mặt với sự lăng mạ, chỉ trích khốc liệt nhất. Chứa đựng giáo lý triết để nhất của truyền thống về việc không trả thù: *“Này các Tỷ kheo, dù có bị bọn cướp lấy cưa hai tay cưa xẻ các chi phần, ai trong các người khởi tâm phẫn nộ, người ấy không làm theo lời Ta dạy”*. (Bahkan jika perampok menggergaji tubuhmu anggota demi anggota, ia di antara kalian yang membiarkan hatinya marah bahkan saat itu tidak melaksanakan ajaranku.) Đây không phải là thái độ thụ động; các nhà bình luận nhấn mạnh rằng điều này không cấm *“kỹ năng tự vệ điều luyện và đầy nhiệt huyết, không vướng mắc hận thù”*. (pembelaan diri yang terampil dan penuh

semangat yang bebas dari kebencian). Sự khác biệt nằm ở bên trong: nguyên tắc Phật giáo không hỏi liệu người ta có hành động hay không, mà hỏi liệu người ta hành động xuất phát từ lòng thù hận hay từ sự minh mẫn.

Kinh Từ bi (Karaniya Mettā Sutta) quy định việc thực hành tích cực: *“Như một người mẹ bảo vệ con mình, trọn đời lo che chở, con độc nhất mình sinh, bằng cả mạng sống của mình, với một trái tim vô bờ bến, người ta nên yêu thương tất cả chúng sinh - hãy lan tỏa điều tốt đẹp khắp thế giới, lên tận bầu trời và xuống tận đáy sâu, rộng mở và vô biên, không vướng bận hận thù và ác ý”*. Theo truyền thống, Từ bi (Mettā) không chỉ được hiểu đơn thuần là một tình cảm mà còn là một hình thức bảo vệ (paritta) tinh thần.

Cộng đồng thiểu số phật tử Indonesia và thông điệp cổ đại

Xứ sở Vạn đảo, với số lượng phật tử khoảng 2 triệu người, chiếm khoảng 0,71% - 0,73% tổng dân số Indonesia - đang phải đối mặt với sự căng thẳng giữa truyền thống vận động tinh thần phi đảng phái và tính cấp bách của các cuộc khủng hoảng đương đại.

Cách tiếp cận của họ rất độc đáo: họ vận động thông qua thực hành, cầu nguyện và tình đoàn kết liên tôn, chứ không phải thông qua lập trường chính trị.

Chủ đề quốc lễ Vesak (Waisak) 2025 - Phật lịch 2569 do Bộ Tôn giáo Chính phủ Indonesia đề ra, rõ ràng là một tuyên ngôn hoà bình: *“Nâng cao khả năng tự chủ và trí tuệ, kiến tạo hòa bình thế giới.”* (Tingkatkan Pengendalian Diri dan

Kebijaksanaan, Wujudkan Perdamaian Dunia.) Tại Thánh địa Phật giáo Borobudur, nơi thiết lập Lễ đài, những chiếc đèn lồng hòa bình được thả lên bầu trời đêm phát phối tung bay, khi các nhà sư từ Thái Lan hoàn thành cuộc hành trình dài 3.000 km từ Bangkok. Thượng tọa Bhiksu Samantha Kusala Mahasthavira (Suhu Pushan) thuyết trình chủ đề này *“Điều này rất phù hợp, bởi vì chúng ta biết rằng thế giới hiện đang trải qua nhiều cuộc xung đột khác nhau.”* (Sangat relevan, karena kita tahu dunia saat ini mengalami berbagai konflik.)

Tại Đại hội Đại biểu WALUBI toàn quốc lần IV, nhiệm kỳ 2025-2030, vào tháng 11 năm 2025, nữ cư sĩ Siti Hartati Tjakra Murdaya (Trâu Lệ Anh, 𑖀𑖄𑖂𑖄) người Indonesia gốc Hoa, đã được tái đắc cử bằng hình thức nhất trí làm Chủ tịch WALUBI (Perwakilan Umat Buddha Indonesia - Hội đồng Phật giáo Indonesia) định hình sứ mệnh của bà thông qua Kinh Pháp Cú (Dhammapada): *“Chúng ta không cần phải tranh cãi hay làm tổn thương nhau.”* (Kita tidak perlu bertengkar atau saling menyakiti.) Cuộc sống rất ngắn ngủi. Đức Phật đã dạy: *“Hãy loại bỏ sự kiêu ngạo, vô minh và tham lam để đạt được giác ngộ hoàn toàn.”* (padamkan keangkuhan, kebodohan, dan keserakahan untuk mencapai pencerahan sempurna.) Năm 2023, tại lễ đài Thánh địa Phật giáo Borobudur, WALUBI DKI Jakarta đã chủ lễ các buổi cầu nguyện cho Palestine sớm được hòa bình, bảo vệ thường dân vô tội và cứu trợ nhân đạo tại Gaza giữa xung đột leo thang, hồi hướng: *“Tất cả chúng sinh, đặc biệt là anh chị em của chúng ta bị ảnh hưởng bởi cuộc Xung đột Israel-Palestine.”* (semua makhluk, terutama saudara-saudara kita yang terkena dampak konflik Palestina-Israel.)

Tăng đoàn Phật giáo Đại thừa Indonesia (Sangha Mahayana Indonesia) đã long trọng tổ chức quốc lễ Vesak (Waisak) 2025 - Phật lịch 2569 với chủ đề tự chủ vì hòa bình thế giới. Tổng Thư ký Hội đồng Tăng đoàn Phật giáo Đại thừa Indonesia, Bhiksu Sakya Sugata phát biểu: *“Trong giáo lý Phật giáo Đại thừa, hòa bình không chỉ là vấn đề toàn cầu mà còn bắt đầu từ việc mỗi cá nhân thực hành kiểm soát suy nghĩ của mình. Với một tâm trí thanh tịnh, làm sao chúng ta có thể làm hại người khác?”* (Dalam ajaran Mahayana, perdamaian bukan sekadar wacana global, tetapi dimulai dari praktik pribadi melalui pengendalian pikiran. Dengan pikiran yang jernih, bagaimana mungkin kita menyakiti makhluk lain?)

Lời phát biểu trực tiếp nhất đến từ một nhà quan sát và nhân vật chính trị xã hội tích cực đưa ra những phân tích sâu sắc về các vấn đề xã hội khác nhau ở Indonesia, Cư sĩ Adian Radiatus, Giám đốc Diễn đàn Phật giáo Indonesia, người đã thẳng thắn đề cập đến thảm kịch nhân đạo ở Gaza và nêu rõ: *“Chúng tôi khẳng định rằng Phật tử Indonesia chia sẻ những nỗi khổ niềm đau với người*

dân Palestine. Chúng tôi hoàn toàn ủng hộ những nỗ lực của Chính quyền Palestine (PA) đang nỗ lực giải quyết khủng hoảng nhân đạo tại Gaza (nơi 1,9 triệu người di dời, tính đến tháng 10/2025)” (Kami menegaskan bahwa umat Buddha Indonesia turut berduka atas penderitaan rakyat Palestina. Kami sepenuhnya mendukung upaya pemerintah dalam menangani krisis kemanusiaan ini.) Ông đã xác định nguồn gốc của cuộc xung đột là “ba độc tố gây ra đau khổ: Tham lam, giận dữ và si mê.” (tiga racun: keserakahan, kebencian, dan kebodohan.) - Phân tích ngắn gọn nhất về nguồn gốc chiến tranh từ góc nhìn Phật giáo.

Vào ngày 10/03/2026, tức ngày thứ 11 của cuộc xung đột (bắt đầu từ ngày 28/02/2026), các diễn biến chính bao gồm sự leo thang quân sự từ phía Mỹ và Israel nhắm vào Iran, cùng các đòn trả đũa quy mô lớn từ Iran và lực lượng ủy nhiệm - WALUBI Sulawesi Selatan đã tổ chức một sự kiện liên tôn giáo kết thúc lễ Swam (nhịn ăn) với chủ đề “*Ramadan và tinh thần Tình huynh đệ giữa mối đe dọa của cuộc khủng hoảng toàn cầu.*” (Ramadhan dan Semangat Persaudaraan di Tengah Ancaman Krisis Global.) Cư sĩ Pandhita Roy Ruslim, Phó Chủ tịch thứ nhất Hội đồng Lãnh đạo Khu vực Nam Sulawesi của WALUBI phát biểu: “*Bất chấp những khác biệt về tín ngưỡng tôn giáo, chúng ta vẫn có thể ngồi cùng nhau. Giữa sự đa dạng văn hóa, chúng ta vẫn có thể cùng nhau bước đi. Và giữa những bản sắc đa dạng, chúng ta vẫn đứng vững như một dân tộc duy nhất, đó là dân tộc Indonesia.*” (Di tengah perbedaan keyakinan, kita tetap mampu duduk bersama. Di tengah keragaman budaya, kita tetap mampu berjalan bersama. Dan di tengah keberagaman identitas, kita tetap berdiri sebagai satu bangsa, yaitu bangsa Indonesia.)

Mô hình này rất nhất quán: Các tổ chức Phật giáo Indonesia đã bày tỏ sự đoàn kết với các nạn nhân thông qua lời cầu nguyện và việc tích lũy công đức. Phân tích cuộc xung đột thông qua góc nhìn của ba độc tố gây ra đau khổ, Tham lam, giận dữ và si mê, ủng hộ hòa bình thông qua sự chuyển hóa nội tâm và tham gia vào hợp tác liên tôn giáo thay vì đưa ra các tuyên bố chính trị phe phái. Ông Supriyadi, Tổng cục trưởng Hướng dẫn Cộng đồng Phật giáo thuộc Bộ Tôn giáo Chính phủ Indonesia, đã tóm tắt cách tiếp cận này: “*Một thế giới đầy xung đột cần sự chuyển hoá bắt đầu từ bên trong. Thông qua Đạo đức Giới luật (Sīla), Thiền định (Samādhi) và Trí tuệ (Pajānāti), các Phật tử được mời gọi trở thành những người hiền hòa và giàu lòng từ bi.*” (Dunia yang penuh konflik membutuhkan perubahan yang dimulai dari dalam. Dengan sīla, samādhi, dan paññā, umat Buddha diajak menjadi pribadi yang damai dan penuh kasih sayang.)

Thái độ thực tế: Người phật tử Indonesia có thể làm gì?

1. Với tư cách là một người thực hành Phật giáo

Thực hành Từ bi tâm mỗi ngày (Mettā Bhāvanā Harian) - Hãy lan tỏa tình yêu thương mỗi ngày - không chỉ đến “*người dân của chúng ta*” (orang kita), mà đến tất cả các bên tham gia xung đột. Người dân Iran, binh lính Mỹ, thường dân Lebanon, tất cả đều như thế không ngoại lệ. Đây không chỉ là một lời cầu nguyện; trong truyền thống Phật giáo, Từ bi tâm (Mettā) là một sức mạnh thực sự có khả năng chuyển hoá thực tại bên trong - và từ đó, chuyển hoá cả thực tại xung quanh chúng ta.

Hãy giữ vững chính niệm giữa dòng chảy thông tin. Việc lướt tin tức tiêu cực (domscrolling), sự lan tràn không kiểm soát của những suy nghĩ tiêu cực. Việc cập nhật thông tin rất quan trọng, nhưng có sự khác biệt giữa “*biết chuyện gì đã xảy ra*” (mengetahui apa yang terjadi) và “*đắm chìm trong vòng xoáy tin tức 24/24, bào mòn sự bình yên nội tâm.*” (tenggelam dalam siklus berita 24 jam yang menggerogoti kedamaian batin.) Hãy hạn chế việc tiếp nhận tin tức tiêu cực xuống còn 2 lần một ngày từ các nguồn đáng tin cậy. Thời gian còn lại, bạn hãy thực hành thờ chính niệm, có thể làm giảm những suy nghĩ tiêu cực thường xảy ra ở những người bị trầm cảm.

Tụng Kinh Hộ Trì (Paritta Sutta) và Cầu nguyện Tập thể (Doa Bersama). Thực hành tụng kinh tập thể tại tu viện hoặc theo nhóm - tụng các bản Kinh Từ Bi Tâm (Karaniya Mettā Sutta), Kinh Tam Bảo (Ratana Sutta), Kinh Cát Tường (Mangala Sutta). Điều này không phải để “*thay đổi cục diện chiến tranh*” (mengubah jalannya perang) một cách kỳ diệu, nhằm củng cố ý chí hòa bình tập thể và duy trì sự lành mạnh về tinh thần của cộng đồng.

Đừng đổ thêm dầu vào lửa cho một thế giới vốn đã đang chìm trong hận thù. Mỗi lần bạn chia sẻ nội dung lan truyền sự thù hận - chống lại bất kỳ bên nào - bạn đang góp phần làm cho ngọn lửa bùng cháy dữ dội hơn. Kinh Pháp Cú (Dhammapada Sutta) câu số 5 (Phẩm Song Yếu) rất rõ ràng: “*Hận thù diệt hận thù, Đời này không thể có, Từ bi diệt hận thù, Là định luật ngàn thu.*” (kebencian tidak pernah padam oleh kebencian. Ini bukan keberpihakan; ini hukum alam semesta.)

2. Là công dân Indonesia

Duy trì sự hài hòa giữa bối cảnh phân cực. Xung đột ở Trung Đông có khả năng tác động chia rẽ xã hội đa nguyên của Indonesia. Với tư cách là Phật tử, chúng ta có một vị thế đặc biệt: chúng ta không thuộc các bên xung đột, chúng ta có thể trở thành cầu nối chứ không phải là yếu tố góp phần gây chia rẽ. Tham gia các sự kiện liên tôn giáo. Hãy mở cuộc đối thoại, mang lại hài hoà lẫn nhau.

Tăng cường khả năng phục hồi kinh tế của gia đình. Tác động kinh tế của cuộc chiến này là có thật - trong Quản trị Kinh doanh và Công nghiệp Xăng dầu (BBM), giá nhiên liệu, hàng hóa thiết yếu và lạm phát đang tăng cao. Tri túc (rasa cukup), đánh giá chi tiêu, giảm bớt chủ nghĩa tiêu dùng không cần thiết và tăng cường quỹ tiết kiệm khẩn cấp. Đây không phải là nỗi sợ hãi; đây là sự khôn ngoan thực tiễn cho một cuộc sống hạnh phúc.

Hãy hỗ trợ những người dễ bị tổn thương. Kinh Chuyển Luân Thánh Vương Sư Tử Hống (Cakkavati-Sihanàda Sutta), một thông điệp vô cùng sâu sắc về mối liên hệ nhân quả giữa đạo đức xã hội, nghèo đói và sự sụp đổ của hòa bình, nhắc nhở chúng ta: *“Chiến tranh bắt nguồn từ nghèo đói và bất công. Ở cấp địa phương, chúng ta có thể giúp đỡ - các quỹ xã hội dành cho những người dân bị ảnh hưởng bởi giá cả tăng cao, Hỗ trợ các Doanh nghiệp vừa và nhỏ (UMKM - Usaha Mikro, Kecil, dan Menengah) tại Indonesia, hãy quan tâm đến sức khỏe tinh thần của giới trẻ xung quanh chúng ta. Bố thí (Dāna), hành động hiến tặng vật chất, năng lực hoặc trí tuệ cho người khác, không chỉ dành cho cơ sở tự viện Phật giáo - việc bố thí (dāna) ý nghĩa nhất là khi người khác cần nó nhất.”*

Bảo vệ giới trẻ khỏi thói quen lướt tin tức tiêu cực. Nếu bạn là phụ huynh, giáo viên dạy thêm vào Chủ Nhật, hoặc đàn anh chị lớn trong cộng đồng, hãy quan tâm đến những thế hệ trẻ xung quanh bạn. Họ có đang lo lắng không? Họ có suốt đêm lướt tin tức tiêu cực không? Hãy chia sẻ những nỗi khổ niềm đau mà họ đang bị dày vò. Hướng dẫn họ thực tập thiền đơn giản. Hãy nhắc nhở họ rằng cuộc chiến ở đó sẽ không làm giảm sự an toàn của họ ở đây - nhưng tâm lý hoảng loạn sẽ khiến họ cảm thấy như ngày tận thế sắp đến.

Luật vĩnh hằng và khoảnh khắc hiện tại

Cuộc chiến Mỹ-Iran (bắt đầu leo thang từ tháng 2/2026) đặt ra thách thức đồng thời cho Indonesia trên ba mặt trận chính: kinh tế, năng lượng và ngoại giao, buộc quốc gia này phải điều chỉnh chiến lược để duy trì sự ổn định: Tình trạng dễ bị tổn thương về kinh tế do là nước nhập khẩu dầu mỏ và phụ thuộc vào các tuyến đường cung ứng ở vùng Vịnh, sự dễ bị tổn thương về mặt tâm lý ở một quốc gia có tỷ lệ người sử dụng mạng xã hội cao nhưng cơ sở hạ tầng chăm sóc sức khỏe tinh thần chưa phát triển, và sự dễ bị tổn thương về mặt đạo

đức khi một nền dân chủ đa nguyên phải đối mặt với áp lực từ nhiều cực địa chính trị.

Khung triết lý đạo Phật không mang lại sự trốn tránh thực tại mà là một phương thức phân tích khác. Cái nhìn sâu sắc của Kinh Chuyển Luân Thánh Vương Sư Tử Hống (Cakkavati-Sihanàda Sutta) - Cuộc chiến bắt nguồn từ sự bất bình đẳng kinh tế và những thất bại trong quản trị, chứ không phải từ bản chất của bất kỳ quốc gia cụ thể nào - điều này mang lại một góc nhìn mang tính cấu trúc, không lên án cũng không bênh vực bên nào. Luật Vĩnh hằng (Hukum abadi) trong Kinh Pháp Cú (Dhammapada Sutta) rằng *“Hận thù là tâm sở phiền não, nếu lấy hận thù đáp lại hận thù, mâu thuẫn sẽ nối dài, không bao giờ chấm dứt”* - được trình bày trong văn bản không phải như một khát vọng đạo đức mà như một thực tế nhân quả, vững chắc như Định luật vạn vật hấp dẫn (Hukum Gravitasi).

Sự can thiệp của Đức Phật Thích Ca Mâu Ni trên sông Rohini là một sự kiện lịch sử nổi tiếng, minh chứng cho giáo lý hòa bình và giải quyết xung đột bằng trí tuệ, từ bi thay vì bạo lực, chứng minh rằng bất bạo động không phải là sự thụ động mà là sự tham gia ở cấp độ cao nhất: đặt ra những câu hỏi làm thay đổi hoàn toàn cách nhìn nhận về cuộc xung đột.

Đối với cộng đồng phật tử Indonesia, việc thực hành lòng từ bi trong thời chiến không phải là trốn tránh thực tại. Đó là sự từ chối thêm lòng thù hận của bản thân vào một thế giới vốn đã đang rực lửa thù hận. Như Kinh Ưng Hành Từ Ái (Karaniya Mettā Sutta) dạy rằng: *“Hãy tỏa sáng lòng tốt, lan tỏa sự lương thiện, tình yêu thương và hành động giúp đỡ người khác mà không mong cầu đền đáp, giúp cuộc sống ấm áp hơn, rộng mở và vô biên, không vướng bận hận thù và ác ý”*. (ke luar dan tak terbatas, bebas dari kebencian dan niat buruk.) - không phải vì chiến tranh không tồn tại, mà vì tư duy tạo ra chiến tranh là điều mà ai cũng có khả năng chuyển hoá.

Tranh chấp phong tỏa eo biển Hormuz: Nguy cơ mới với kinh tế toàn cầu cũng như Câu chuyện tranh giành nước sông Rohini dẫn đến nguy cơ chiến tranh giữa hai bộ tộc Sākiya (Thích Ca) và Koliyā (Câu Ly) là một sự kiện lịch sử nổi tiếng trong kinh điển Phật giáo, thể hiện triết lý bất bạo động và trí tuệ hòa giải của đức Phật, rút cuộc đều xoay quanh vấn đề tài nguyên.

Câu hỏi của đức Phật vang vọng suốt 2.500 năm: *“Cái nào quý giá hơn - dầu mỡ hay mạng sống con người?”* (Manakah yang lebih berharga - minyak atau nyawa manusia?)

Việt dịch: **Thích Vân Phong**

Nguồn: <https://yba.or.id>